

"Bir aşiretin her bir ferdi, bir günde attığı balgamı, cerbeze ile vehmen tayy-ı mekân ederek birden bir şahısta o muhassalî temsil edip başka efradı ona kıyas ederek, o nazar ile baksa." Açıklar mısınız?

"S - O sâil-i meçhul, tekrar der: Cerbeze nedir?"

"C - Müteferrik büyük işlerde yalnız kusurları görmek cerbezeliiktir; aldanır ve aldatır. Cerbezenin şe'ni, bir seyyieyi sümbüllendirerek hasenata galip etmektir. (Haşiye: Çirkin emirler, çirkin şeylerle tasvir edilir. Gelecek temsillerde kusura bakma)"

"Meselâ, bir aşiretin her bir ferdi bir günde attığı balgamı, cerbeze ile vehmen tayy-ı mekân ederek, birden bir şahısta o muhassalî temsil edip, başka efradı ona kıyas ederek, o nazar ile baksa..."

"Veyahut bir sene zarfında birisinden gelen râyiha-i kerihayi, cerbeze ile tayy-ı zaman ederek, bir dakika-i vâhidede, o şahs-ı hazırda sudurunu tasavvur etse, acaba evvelki adam ne derece mustakzer, ikinci adam ne derece müteaffin... Hatta, hayal gözünü kapasa, vehim dahi burnunu tutsa, mağaralarından kaçsalar, akıl onları tevbih etmeye hakkı olmayacaktır."

"İşte, şu cerbezenin tavr-ı acîbi, zaman ve mekânda müteferrik şeyleri toplar, bir yapar. O siyah perde ile her şeyi temaşa eder. Hakikaten, cerbeze, envaiyle garaibin makinesidir."(1)

Bahsi geçen yerde **cerbezenin** tanımı yapıyor ve akla yaklaştırmak için bu temsil getiriliyor. Cerbezenin tanımı sadedinde Üstat şunları söylüyor (mana olarak):

Cerbeze birbirinden farklı zamanlarda ve zeminlerde işlenen işlerin, bir zamanda meydana gelmiş gibi ve sadece kusurlu yönlerini gösterip iyi yönlerinin üstünü kapama işidir. Bu büyük işin kusur ve eksikliğini büyütüp ve uzatıp iyiliğinin ve güzelliğinin üstüne perde çekip görülmesini engellemek işidir.

Üstad'ın diğer bir tanımı ile **"hakkı batıl, batılı da hak gösterme"** işidir **cerbeze**.

Beş bin kişilik bir aşiretin her bir ferдинin günlük tükürüğü toplansa bir havuzu doldurur. Havuzu dolduran bu tükürüğü bir şahsa versek cerbeze yapmış oluruz. Yani normal bir insan kalıbının dışına çıkıp o insanı acip bir mahluk durumuna düşürmüş oluruz ki, bu hakkı ihlal etmek demektir. Zira hak ve doğru her şeyi kendi hali ve kalıbı içinde kabul etmek demektir.

Başka bir cerbeze şekli ise; insanın uzun müddet içinde yaptığı bir işi, bir anda olmuş gibi göstermektir.

Mesela, insanın bir yılda yediği yemeği bir günde yemiş gibi göstermek abartı ve cerbezeden başka bir şey değildir. Zira bir yılda yenen yemeğin bir günde yenilmesi imkansız bir safsatadır.

Cerbeze, mekan ve zaman kayıtlarını nazara almadan, her şeyi abartılı ve hatalı bir nazar ile görmeye çalışmak ameliyesidir.

Dipnotlar:

(1) bk. [Tuluat](#).